

De kerkuil binnenstebuiten

Woelmuizen op het menu

We vervolgen verder het menu van onze kerkuil en komen bij de familie van de woelmuizen. Letterlijk een gewichtige familie want, in tegenstelling tot de spitsmuizen, vertegenwoordigen ze serieus wat biomassa. Dat deze 'zwaargewichten' in trek zijn bij kerkuilen is dan ook evident. In deze bijdrage bekijken we twee prooien van de kerkuil binnen de familie woelmuizen namelijk de veldmuis en de aardmuis.

In het polderland bij uitstek, Nederland, vormt de veldmuis één van de belangrijkste prooidieren voor de kerkuil. Hij komt dan ook bijna in gans het land voor. Vooral in korte, ruige vegetaties en op lichte hellingen zoals slootkanten, bermen en dijken. Het is vooral van belang dat de biotoop niet te nat en niet te droog is. De veldmuis, met z'n ondergrondse gangen, houdt niet van natte gebieden want door het water loopt het gangenstelsel snel onder. Op verwaarloosde terreintjes, vooral op klei- en veengrond kunnen ze zeer talrijk voorkomen. Bij hoge dichtheden gaan ze aangrenzende percelen koloniseren en op die manier uitgroeien tot echte veldmuizenplagen. Veldmuizenplagen vertonen vaak een opmerkelijke regelmaat, namelijk om de drie à vier jaar. Zo'n cyclus begint in een daljaar waar enkel in zeer geschikte gebieden veldmuizen voorkomen. Langzaam kruipt de populatie uit het dal en op het einde van het jaar zijn er terug flink wat veldmuizen. Tijdens de winter treedt er vaak een terugval op, zeker bij veel neerslag en strenge vorst. Desondanks zijn er in het voorjaar van het tweede jaar reeds meer veldmuizen dan het jaar voordien. In het tweede jaar begint de kolonisatie naar minder geschikte gebieden. Deze uitbreiding en groei van de populatie zet zich verder in het derde jaar. Overal komen er veldmuizen voor in grote aantallen. Soms gebeurt het dat de hoge veldmuizenstand nog een vierde jaar aanhoudt maar dan gebeurt het onvermijdelijke : de inéénstorting van de populatie. Het waarom van die plotse daling is nog niet duidelijk maar een mogelijke verklaring is dat de overbevolking een zodanige concurrentie veroorzaakt dat de dieren verzwakken en dus vatbaarder worden voor ziekten. Bij ons in Vlaanderen kennen we nooit echte veldmuizenplagen, zoals soms nog in Nederland, maar wel topjaren zoals in 1990 en 1993. Alhoewel er moet worden gezegd dat die cycli de laatste jaren niet meer echt terug te vinden zijn in het populatieverloop van onze kerkuilen. Wist je dat het aantal veldmuizen per m² soms kan oplopen tot 50 en dat het gras, door de vele muizengangen, verdort en de zoden zelfs loskomen !

Een sterke uitbreiding kan slechts dankzij een hoge vruchtbaarheid. Vanaf februari-maart zijn de overlevende veldmuizen geslachtsrijp en nemen ze deel aan het 'produktieproces'. Na slechts een draagtijd van drie weken worden er 4 à 5 jongen geworpen. Wanneer het gras goed ontwikkeld is (de eiwitrijke grassprietten zijn immers onmisbaar in de voorplantingstijd) en het weer goed is, volgen er veel worpen. Deze 'voorjaarsjongen' hebben meerdere nesten tijdens dit jaar maar sterven reeds na enkele maanden, ze leven kort maar hevig. De later geboren jongen hebben wat meer tijd : ze groeien minder snel en hun gewicht is lager maar ze leven langer. Een vrouwtje veldmuis slaagt erin tijdens haar levensfase (ongeveer 2 jaar) om tussen de 1 en 13 maal jongen voort te brengen (gemiddeld 5 worpen).

De ietwat grotere en donkerdere neef van de veldmuis, is de aardmuis. Hij kiest voor wat vochtigere terreinen met een hoge en dichte kruidlaag. Hij is dan ook verzot op grassen, vruchten en zaden. Naast hoge, ietwat ruige graslanden vind je hem ook in begroeide open plekken in het bos, grote braakliggende terreinen alsook in vochtige milieu's zoals moerassen. Ook de aardmuis heeft ondergronds gangen die bovengronds doorlopen via looppaadjes door het gras. Alhoewel er ook bij de aardmuis aantalschommelingen zijn, zijn ze toch minder groot.